

MEMORANDWM CYDSYNIAD DEDDFWRIAETHOL

Y BIL ARDRETHU ANNOMESTIG

1. Gosodir y Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol hwn o dan Reol Sefydlog (RhS) 29.2. Mae RhS 29 yn rhagnodi bod rhaid gosod Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol, ac y ceir cyflwyno Cynnig Cydsyniad Deddfwriaethol, gerbron Senedd Cymru (y Senedd) os yw Bil gan Senedd y DU yn gwneud darpariaeth mewn perthynas â Chymru at bwrpas sydd o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd neu sy'n addasu'r cymhwysedd hwnnw.
2. Cyflwynwyd y Bil Ardrethu Annomestig (y Bil) yn Nhŷ'r Cyffredin ar 29 Mawrth 2023. Mae'r Bil i'w weld yma: <https://bills.parliament.uk/bills/3442>

Amcanion polisi

3. Amcan polisi datganedig Llywodraeth y DU yw gweithredu nifer o newidiadau i'r system ardrethi annomestig yn Lloegr fel rhan o'i *Hadolygiad o Ardrethi Busnes*. Mae'r newidiadau'n canolbwyntio ar fesurau at ddiben cwtogi cyfnodau ailbriso o bum mlynedd i dair blynedd, cyflwyno cynlluniau rhyddhad newydd, datgelu gwybodaeth i dalwyr ardrethi, materion na chaniateir eu hystyried mewn newidiadau i restrau, a gwelliannau gweinyddol i'r system.
4. Mae Llywodraeth y DU hefyd yn bwriadu gweithredu'r *Rhaglen Digiddeiddio Ardrethi Busnes*. Rhaglen ar y cyd yw hon, o dan arweiniad Cyllid a Thollau Ei Fawrhydi (CThEF), a gafodd ei hestyn i gynnwys Cymru ar gais Llywodraeth Cymru. Bydd yn rhoi cyfle newydd i Lywodraeth Cymru ddefnyddio data treth annatganoledig cysylltiedig, na fyddem yn gallu cael atynt y tu allan i'r rhaglen hon, i helpu i ddatblygu polisi ardrethi annomestig yn y dyfodol wedi'i deilwra i Gymru.
5. Ar 29 Mawrth 2022, gwnes Ddatganiad Llafar yn nodi fy nghynlluniau ar gyfer diwygio ardrethi annomestig yn y tymor byr a'r tymor canolig. Cynhaliws ymgynghoriad yn ddiweddar ar ystod o gynigion i ddiwygio'r dreth yng Nghymru. Bydd y cynigion hyn yn cael eu datblygu drwy ddeddfwriaeth gan Lywodraeth Cymru, lle na fydd gwahaniaeth yn yr amseru a'r cwmpas yn peryglu rhoi talwyr ardrethi yng Nghymru o dan anfantais. Ar ôl ystyried yr opsiynau a'r dull o gyflawni ein hagenda ehangach ar gyfer diwygio ardrethi annomestig, rwyf wedi penderfynu mai'r dewis gorau yw gwneud rhai darpariaethau ar gyfer Cymru yn y Bil.
6. Mae'r Bil yn gyfle i gyflwyno diwygiadau penodol yn gynharach nag a fyddai'n bosibl fel arall a, lle bydd swyddogaethau penodol asiantaethau Llywodraeth y DU yn cael eu haddasu, i sicrhau na fydd talwyr ardrethi yng Nghymru o dan anfantais. Mae Llywodraeth Cymru wedi ceisio darpariaethau ar gyfer Cymru lle y mae nodau polisi yn cyd-fynd, a lle y ceir budd drwy sicrhau dulliau o gynorthwyo talwyr ardrethi cyn gynted ag y bo modd. Rydym hefyd wedi ceisio darpariaethau i gefnogi ein hymwneud parhaus â'r *Rhaglen Digiddeiddio*

Ardrethi Busnes. Mae hyn yn adlewyrchu natur ryng-gysylltiedig systemau ardrethi annomestig Cymru a Lloegr, a'r tebygrwydd gweinyddol rhyngddynt.

Crynodeb o'r Bil

7. Noddir y Bil gan yr Adran Ffyniant Bro, Tai a Chymunedau. Mae swyddogion Llywodraeth y DU wedi bod yn cydweithredu mewn trafodaethau â'm swyddogion ar ddatblygiad y Bil. Gofynnwyd am eglurder ynghylch ble y byddai'n fuddiol i ddarpariaethau fod yn gymwys i Gymru a Lloegr fel ei gilydd, a bu Llywodraeth y DU yn agored i gais Llywodraeth Cymru i gynnwys darpariaethau penodol yn y Bil.
8. Mae cysylltiad agos rhwng y broses o ddatblygu darpariaethau ac *Adolygiad Ardrethi Busnes* Llywodraeth y DU, a fu'n destun sawl ymgynghoriad. Roedd ymgynghoriad ar wahân ar *Ddigiddeiddio Ardrethi Busnes* yn cynnwys cynnig i estyn y rhaglen i Gymru.
9. Byddai'r darpariaethau ar gyfer Cymru yn y Bil yn sicrhau'r hyn a ganlyn:
 - bod modd i gynlluniau rhyddhad wedi'u targedu gael eu sefydlu yn y dyfodol, drwy Gymal 1;
 - bod talwyr ardrethi'r rhestr ganolog yn cael eu trin yn gyson ledled Cymru a Lloegr pan fo'n briodol, drwy Gymal 3;
 - y gall fod yn ofynnol i swyddogion prisio ddarparu gwybodaeth berthnasol i dalwr ardrethi am ei hereditament ar gais, drwy Gymal 10;
 - y gellir rhannu gwybodaeth rhwng CThEF ac awdurdodau bilio, drwy Gymal 12;
 - y bydd yn ofynnol i dalwyr ardrethi ddarparu cyfeirnod trethdalwr i CThEF, a gefnogir gan drefn gydymffurfio gysylltiedig a mecanwaith apeliadau cysylltiedig, drwy Gymal 13;
 - mireinio'r broses o bennu'r lluosydd blynyddol, gydag awdurdodau lleol yn cael eu hysbysu'n gynharach os yw'n bosibl, drwy Atodlen 15.
10. Yn ogystal â'r darpariaethau uchod ar gyfer Cymru, bydd y Bil yn sicrhau y caiff swyddogion prisio ddatgelu gwybodaeth am brisio hereditamentau yng Nghymru a Lloegr i swyddogion ardrethi yng Ngogledd Iwerddon, i gefnogi eu swyddogaethau prisio statudol, drwy Gymal 11.
11. Mae'r Bil hefyd yn cynnwys darpariaethau i alluogi Gweinidogion Cymru i wneud diwygiadau canlyniadol angenrheidiol, drwy Gymal 17; ac i gychwyn darpariaethau penodol sy'n gymwys o ran Cymru drwy gyfrwng offeryn statudol a gwneud darpariaeth drosiannol, darpariaeth ddarfodol neu ddarpariaeth arbed, drwy Gymal 19.
12. Mae'r Bil hefyd yn cynnwys darpariaethau nad ydynt yn gymwys o ran Cymru.

Darpariaethau yn y Bil y mae angen cydsyniad ar eu cyfer

13. Mae'r memorandwm hwn yn ymwneud â darpariaethau penodol yng Nghymalau 1, 3, 10, 11, 12, 13, 15, 17 a 19 o'r Bil, a'r Atodlen iddo, sy'n ymwneud ag ardrethi annomestig.

14. Mae cyllid llywodraeth leol, gan gynnwys ardrethi annomestig, yn fater datganoledig yng Nghymru. Mae trethi lleol i ariannu gwariant awdurdodau lleol yn eithriad i'r materion a gedwir yn ôl o ran polisi cyllidol, economaidd ac ariannol yn Atodlen 7A i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.
15. Rwyf o'r farn bod angen cydsyniad y Senedd mewn perthynas â'r darpariaethau a ganlyn sydd wedi'u cynnwys yn y Bil gan eu bod yn gwneud darpariaeth ar gyfer diben o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd, yn enwedig ym maes ardrethi annomestig.

Cymal 1 (Ardrethu lleol: atebolrwydd a rhyddhadau gorfodol ar gyfer hereditamentau a feddiennir)

16. Mae Cymal 1 yn nodi'n gliriach ddeddfwriaeth bresennol sy'n ymwneud â chynlluniau rhyddhad amrywiol ar gyfer hereditamentau a feddiennir ar restrau lleol Cymru a Lloegr drwy ailddatgan ac ailstrwythuro darpariaethau sydd ar hyn o bryd yn adrannau 43 a 44 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 (Deddf 1988), yn Atodlen newydd 4ZA.
17. Mae Cymal 1 hefyd yn cyflwyno rhyddhadau ardrethi annomestig newydd, sef rhyddhad ardrethi gwelliannau (ym mharagraff 3 o Atodlen 4ZA) a rhyddhad ardrethi rhwydweithiau gwresogi (ym mharagraff 6 o Atodlen 4ZA), a fydd yn gymwys mewn perthynas â hereditamentau a feddiennir ar restrau lleol sydd wedi'u lleoli yng Nghymru (yn ogystal ag yn Lloegr).
18. Diben y rhyddhad ardrethi gwelliannau yw annog meddianwyr i ymgymryd â gwelliannau i'w heiddo busnes presennol a fydd yn arwain at newid cadarnhaol yn y gwerth ardrethol, wrth barhau i feddiannu eu heiddo.
19. Byddai'r rhyddhad ardrethi rhwydweithiau gwresogi yn rhoi rhyddhad o 100% i rhwydweithiau sy'n cynhyrchu o ffynhonnell carbon isel a gallai gymell sefydlu rhwydweithiau gwresogi a fyddai'n gallu casglu a dosbarthu ynni adnewyddadwy.
20. Bydd ystyr "gwaith gwella cymwys" a "rhwydwaith gwresogi" yn cael ei ragnodi mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru ac a fydd yn dilyn y weithdrefn negyddol. Bydd rheoliadau i estyn y cyfnod pan allai'r ddau ryddhad fod ar gael yn dilyn y weithdrefn gadarnhaol gyda drafft yn cael ei osod gerbron y Senedd.

Cymal 3 (Ardrethu canolog: atebolrwydd a rhyddhadau gorfodol)

21. Mae Cymal 3 yn nodi'n gliriach ddeddfwriaeth bresennol ynghylch atebolrwydd a rhyddhadau gorfodol ar gyfer hereditamentau sydd ar restrau ardrethu canolog Cymru a Lloegr, gan gynnwys ailddatgan ac ailstrwythuro llawer o'r darpariaethau sydd ar hyn o bryd yn adran 54 o Ddeddf 1988 yn Atodlen newydd 5A.

22. Mae Cymal 3 hefyd yn cyflwyno rhyddhad ardrethi i elusennau (paragraff 2 o Atodlen 5A) a rhyddhad ardrethi gwelliannau (paragraff 3 o Atodlen 5A) ar gyfer hereditamentau cymwys ar restrau canolog Cymru a Lloegr.
23. Bydd ystyr "gwaith gwella cymwys" yn cael ei ragnodi mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru o dan y weithdrefn negyddol. Bydd rheoliadau i estyn y cyfnod pan allai'r rhyddhad hwn fod ar gael yn dilyn y weithdrefn gadarnhaol gyda drafft yn cael ei osod gerbron y Senedd.

Cymal 10 (Datgelu gwybodaeth brisio i dalwyr ardrethi)

24. Mae Cymal 10 yn diwygio Deddf 1988 drwy fewnosod paragraff newydd 7B yn Atodlen 9. Bydd yn galluogi talwyr ardrethi i ofyn am wybodaeth Cyllid a Thollau mewn perthynas â'u hereditament gan Swyddogion Priso (fel asiantiaid Asiantaeth y Swyddfa Brisio). Bydd hefyd yn caniatáu i Swyddogion Priso gyflenwi gwybodaeth i dalwyr ardrethi mewn perthynas â'u hereditament neu ei werth ardrethol. Bydd Swyddogion Priso yn cael caniatâd i reoli'r wybodaeth a ryddheir pan fyddant o'r farn na fyddai'n rhesymol datgelu neu pan fyddai datgelu yn mynd yn groes i ddeddfwriaeth diogelu data.
25. Bwriad y darpariaethau yw sicrhau bod talwyr ardrethi yn gallu cael gafael ar wybodaeth sy'n berthnasol i'w hereditament.
26. Mae Cymal 10 yn gymwys o ran Cymru a Lloegr. Bydd y darpariaethau sy'n gymwys o ran Cymru yn dod i rym yn unol â rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru (gweler Cymal 19).

Cymal 11 (Datgelu gwybodaeth brisio i swyddogion ardrethu Gogledd Iwerddon)

27. Mae Cymal 11 yn diwygio Deddf 1988 drwy fewnosod adran newydd 63D, sy'n darparu porth statudol er mwyn i'r Gwasanaethau Tir ac Eiddo (LPS) (sef yr asiantaeth yng Ngogledd Iwerddon sy'n cyfateb i Asiantaeth y Swyddfa Brisio) gael gwybodaeth Cyllid a Thollau a gedwir gan Swyddog Priso mewn perthynas â hereditamentau yng Nghymru a Lloegr. Gall LPS ofyn am wybodaeth o'r fath os yw'n credu'n rhesymol y bydd hyn o gymorth i gyflawni ei swyddogaethau.
28. Mae'r Cymal hwn yn rhychwantu Gogledd Iwerddon. Byddai darpariaeth debyg mewn Bil gan y Senedd y tu allan i'w chymhwysedd gan ei bod yn estyn y tu hwnt i Gymru a Lloegr. Fodd bynnag, gan ei bod yn bosibl y bydd gwybodaeth yn cael ei datgelu am hereditamentau yng Nghymru, mae'r Cymal hwn yn gwneud darpariaeth o ran materion datganoledig.

Cymal 12 (Rhannu gwybodaeth ardrethi annomestig rhwng awdurdodau bilio a CThEF)

29. Mae Cymal 12 yn diwygio Deddf 1988 drwy fewnosod is-adran newydd (1A) yn adran 63A ac adran newydd 63E. Bydd Cymal 12 yn galluogi rhannu gwybodaeth rhwng awdurdodau bilio a CThEF. Bydd awdurdodau bilio yn gallu

cael mynediad at wybodaeth a gedwir gan CThEF mewn perthynas â threthi eraill, tra bydd CThEF yn gallu cael mynediad at wybodaeth a gedwir gan awdurdodau bilio mewn perthynas ag ardrethi annomestig.

30. Bwriedir i'r darpariaethau gynorthwyo CThEF ac awdurdodau bilio wrth iddynt gyflawni eu swyddogaethau.
31. Mae Cymal 12 yn berthnasol o ran Cymru a Lloegr. Bydd hefyd yn dod i rym yn unol â rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru (gweler Cymal 19).

Cymal 13 (Gofynion i dalwyr ardrethi etc ddarparu gwybodaeth)

32. Mae Cymal 13 yn diwygio Deddf 1988 drwy fewnosod paragraffau newydd 4B i 4M, 5ZA i 5ZF, a 5BA i 5BF yn Atodlen 9. Bydd Cymal 13 yn nodi pryd y bydd yn ofynnol i dalwyr ardrethi ddarparu gwybodaeth i CThEF neu swyddogion prisio. Mae'r Cymal hefyd yn nodi cyfundrefnau cosbi i ddelio â diffyg cydymffurfio ac yn sefydlu proses apelio gysylltiedig.
33. Mae rhai o ddarpariaethau Cymal 13 y Bil yn gymwys o ran Cymru a Lloegr, sef Cymal 13(2), (4) a (6). Mae Cymal 13(2) yn mewnosod paragraffau newydd 4B i 4H yn Atodlen 9, gan ymdrin â'r ddyletswydd (newydd) ar dalwyr ardrethi annomestig i ddarparu cyfeirnod treth i CThEF. Caiff Comisiynwyr CThEF wneud rheoliadau i ddiwygio'r diffiniad o gyfeirnod treth a/neu i ddarparu nad yw'r ddyletswydd yn gymwys i berson(au) penodol. Darpariaethau gweinyddol yw'r rhain i sicrhau y gall CThEF gynnal y rhaglen yn effeithiol. Ni ellir ond gwneud rheoliadau o'r fath mewn perthynas â Chymru ar ôl ymgynghori â Gweinidogion Cymru.
34. Mae Cymal 13(4) yn mewnosod paragraffau newydd 5ZA a 5ZB yn Atodlen 9, gan greu system o gosbau a osodir gan CThEF pan fo talwyr ardrethi annomestig wedi methu â chydymffurfio â'r ddyletswydd newydd. Mae Cymal 13(6) yn mewnosod paragraffau newydd 5BA i 5BC yn Atodlen 9, gan ymdrin â'r broses adolygu ac apelio ar gyfer y cosbau a gyflwynir yng Nghymal 13(4).
35. Mae gweddill darpariaethau Cymal 13 yn gymwys i Loegr yn unig, gan nodi gofynion i ddarparu gwybodaeth i swyddogion prisio.
36. Y bwriad yw y bydd gwybodaeth a rennir o dan y darpariaethau yn galluogi'r *Rhaglen Digiddeiddio Ardrethi Busnes* i gael ei gweinyddu gan CThEF ledled Cymru a Lloegr ar y cyd.
37. Bydd Cymal 13(2), (4) a (6) – i'r graddau y maent yn gymwys o ran Cymru – hefyd yn dod i rym yn unol â rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru (gweler Cymal 19).

Cymal 15 (Lluosyddion)

38. Mae Cymal 15 yn diwygio Atodlen 7 i Ddeddf 1988 drwy fewnosod Rhan A1 (sy'n gymwys o ran Lloegr yn unig) cyn Rhan 1 a diwygio paragraffau 5 a 6. Mae'r Cymal yn nodi darpariaethau sy'n ymwneud â gosod y lluosydd.

39. Mae darpariaethau penodol a nodir yng Nghymal 15 yn gymwys o ran Cymru:

- Mae paragraff 3(a) yn cywiro gwall drafftio yn Neddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, gan roi'r term '*consumer*' yn lle '*retail*' wrth gyfeirio at y mynegai prisiau cymwys.
- Mae paragraff 3(c) yn dileu arfer dalgrynnu annormal.
- Mae paragraff 3(d) yn newid y weithdrefn ar gyfer gwneud rheoliadau o'r weithdrefn gadarnhaol 'gwnaed' i'r weithdrefn gadarnhaol ddrafft.
- Mae paragraff 4 yn dileu cyfyngiad amseru sy'n peri na ellir hysbysu awdurdodau lleol am y lluosydd nes bod y setliad llywodraeth leol wedi'i gytuno. Mae'r cyfyngiad presennol yn atal awdurdodau lleol rhag bwrw ymlaen â swyddogaethau bilio yn amserol pan fo gwerth y lluosydd yn hysbys yn gynharach.

Cymal 17 (Darpariaeth ganlyniadol)

40. Mae Cymal 17 yn rhoi i Weinidogion Cymru bŵer i wneud rheoliadau er mwyn gwneud diwygiadau canlyniadol sy'n deillio o'r Bil hwn. Bydd rheoliadau o'r fath yn dilyn y weithdrefn gadarnhaol os byddant yn diwygio neu'n diddymu darpariaeth a wnaed gan deddfwriaeth sylfaenol (fel y'i diffinnir yng Nghymal 17(10)). Bydd unrhyw reoliadau eraill a wneir o dan y pŵer hwn yn dilyn y weithdrefn negyddol.

41. Y bwriad yw sicrhau bod modd gwneud diwygiadau canlyniadol angenrheidiol at ddiben eglurder deddfwriaethol.

Cymal 19 (Cychwyn a chymhwys)

42. Mae Cymal 19(4) a (5) yn rhoi i Weinidogion Cymru bŵer i gychwyn Cymalau: 10; 12; 13(2), (4) a (6) (a 13(1) i'r graddau y mae'n ymwneud â'r is-adrannau hynny); 15(3)(a), (c)(ii), (d) a (4) (a 15(1) i'r graddau y mae'n ymwneud â'r is-adrannau hynny); a pharagraffau 39(a), 46, 49(c) a (d), 50 a 53(a) o Ran 4 o'r Atodlen (a 17(1)(d) a 40 o'r Atodlen i'r graddau y maent yn ymwneud â'r paragraffau hynny) yn y Bil drwy reoliadau. Mae Cymal 19(7) yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth drosiannol, darpariaeth ddarvoudol neu ddarpariaeth arbed mewn cysylltiad â dwyn unrhyw ddarpariaeth i rym. I'r graddau y mae'r pwerau hyn yn ymwneud â darpariaethau datganoledig, byddai gwneud darpariaeth debyg mewn Bil gan y Senedd o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd, ac o'r herwydd mae angen cydsyniad y Senedd.

Yr Atodlen (Darpariaeth ganlyniadol)

43. Diwygiadau canlyniadol sy'n deillio o'r newidiadau deddfwriaethol a wneir gan Gymalau 1, 3, 12, 13, 15, 17, a 19. I'r graddau y mae'r darpariaethau yn yr Atodlen i'r Bil yn ganlyniadol i'r cymalau hynny sydd o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd, byddent hwythau o fewn ei chymhwysedd, ac o'r herwydd mae angen cydsyniad y Senedd.

44. Mae paragraffau 49(c) a 50 o'r Atodlen yn darparu y caiff Comisiynwyr CThEF, mewn perthynas â'r ddyletswydd ar dalwyr ardrethi i ddarparu cyfeirnod treth a nodir yng Nghymal 13, wneud rheoliadau mewn perthynas â hysbysiadau neu newid swm cosb, yn y drefn honno. Darpariaethau gweinyddol yw'r rhain i sicrhau y gall CThEF gynnal y *Rhaglen Digiddeiddio Ardrethi Busnes* yn effeithiol. Ni ellir ond gwneud rheoliadau o'r fath mewn perthynas â Chymru ar ôl ymgynghori â Gweinidogion Cymru.

Dirprwyo pwerau

45. Mae'r Bil fel y'i cyflwynwyd yn cynnwys pwerau dirprwyedig cyfyngedig mewn perthynas â Chymal 13 a Rhan 4 o'r Atodlen.

46. Nid oedd digon o amser cyn i'r Bil gael ei gyflwyno i ddod i gytundeb pendant ynghylch yr hyn a fyddai'n briodol o ran dirprwyo pwerau i Weinidogion Cymru. Serch hynny, gan eu bod yn gwneud darpariaeth ar gyfer diben o fewn cymhwysedd y Senedd, bydd angen cydsyniad deddfwriaethol ar eu cyfer.

47. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ymgysylltu â Llywodraeth y DU ynghylch yr hyn a fyddai'n briodol o ran dirprwyo pwerau, ac mae disgwyl trafodaethau pellach am y pwerau penodol hyn wrth i'r Bil fynd rhagddo.

Safbwynt Llywodraeth y DU ar yr angen am gydsyniad

48. Mae'r Adran Ffyniant Bro, Tai a Chymunedau o'r farn bod Cymalau 1, 3, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 19 ac 20 a'r Atodlen yn cynnwys darpariaethau sy'n sbarduno'r broses cydsyniad deddfwriaethol.

49. Nid yw Llywodraeth Cymru o'r farn bod Cymalau 18 ac 20 yn sbarduno'r broses cydsyniad deddfwriaethol gan eu bod o natur weithredol ac nad ydynt yn cael effaith gyfreithiol.

Rhesymau dros wneud y darpariaethau hyn ar gyfer Cymru yn y Bil

50. Dim ond drwy ddeddfwriaeth sylfaenol y gellir gwneud y newidiadau hyn. Ystyriwyd y posibilrwydd o wneud y newidiadau hyn drwy Fil gan Lywodraeth Cymru yn y dyfodol. Nodwyd ei bod yn addas bwrw ymlaen â'r newidiadau drwy Fil gan Lywodraeth y DU gan y byddai'n fuddiol i'w gweithredu cyn gynted ag sy'n ymarferol bosibl. Byddai aros am Fil Cyllid Llywodraeth Leol (Cymru) sydd yn yr arfaeth gan Lywodraeth Cymru yn arwain at anfantais i Lywodraeth Cymru a thalwyr ardrethi yng Nghymru a byddai aildrefnu Bil y Senedd yn cael effeithiau negyddol ehangach ar ein rhaglen ddeddfwriaethol.

51. Mae'r newidiadau yng Nghymal 1 yn golygu bod modd rhoi cymorth wedi'i dargedu i dalwyr ardrethi yng Nghymru ar sail debyg i dalwyr ardrethi yn Lloegr. Nid ydynt yn gosod unrhyw oblygiadau ariannol ar Lywodraeth Cymru; yn hytrach, maent yn rhoi hyblygrwydd i Lywodraeth Cymru sefydlu cynllun rhyddhad. Rhagwelir y bydd Llywodraeth y DU yn bwriadu defnyddio'r pŵer gwneud rheoliadau hwn o 1 Ebrill 2024 ymlaen. Drwy fwrw ymlaen â'r darpariaethau hyn yn y Bil, ni fyddai Gweinidogion Cymru o dan anfantais o ran

y modd y gallent ddylunio cynllun o'u cymharu â'u Gweinidogion cyfatebol yn Llywodraeth y DU. Byddai defnyddio Bil diweddarach gan y Senedd yn rhoi busnesau a thalwyr ardrethi eraill yng Nghymru o dan anfantais o'u cymharu â'r rheini yn Lloegr, yn y cyfamser. Gallai pwerau i sefydlu rhyddhad ardrethi gwelliannau helpu i gymell buddsoddi a bod yn ddull o fynd i'r afael â phryderon a fynegwyd gan gyrff cynrychiadol fod y system ardrethi annomestig yn annog peidio â buddsoddi. Yn yr un modd, byddai pwerau i sefydlu rhyddhad rhwydweithiau gwresogi yn cynnig cyfle i roi rhyddhad ac yn cefnogi datblygiad strategaeth wres Llywodraeth Cymru.

52. Diben pennaf y newidiadau yng Nghymal 3 yw cywiro anghysondeb sydd i'w weld yn y system. Gan fod y rhestr ganolog yn gweithredu ar draws ardaloedd daearyddol mawr, yn aml ar gyfer talwyr ardrethi â gwerthoedd ardrethol uchel, mae'n bwysig bod cysondeb yn parhau rhwng y sylfaen drethu yng Nghymru a Lloegr. Byddai gohirio'r newid hwn nes bod offeryn deddfwriaethol ar waith yng Nghymru yn rhoi'r talwyr ardrethi hynny o dan anfantais gymharol ac yn creu diffyg eglurder yn y gyfraith.
53. Mae Cymal 10 yn golygu bod modd trin talwyr ardrethi yng Nghymru a Lloegr yn gyson â'i gilydd. O ystyried natur ryng-gysylltiedig cyfundrefnau ardrethi annomestig perthnasol Cymru a Lloegr (a'r ffaith bod Asiantaeth y Swyddfa Brisio yn asiantaeth drawsffiniol), byddai'n briodol gwneud darpariaeth ar gyfer y ddwy ar yr un pryd yn yr un offeryn deddfwriaethol. Pe na bai'r ddarpariaeth hon yn gymwys o ran Cymru, byddai Swyddogion Prisio yn cael datgelu gwybodaeth brisio mewn perthynas â hereditament yn Lloegr, ond ni fyddai pŵer tebyg ar gael mewn perthynas â hereditamentau yng Nghymru. Bydd y ddarpariaeth yn sicrhau mwy o eglurder a thryloywder gan y bydd yn galluogi talwyr ardrethi i geisio'r dystiolaeth a ddefnyddir i gyfrifo gwerthoedd ardrethol eu hereditamentau. Bwriad rhoi i Weinidogion Cymru bŵer i gychwyn y ddarpariaeth hon drwy reoliadau o ran Cymru yw sicrhau bod Gweinidogion Cymru yn gallu rheoli amseriad y broses weithredu. Rhoddir pŵer cyfatebol i'r Ysgrifennydd Gwladol o ran Lloegr. Bydd Llywodraeth Cymru yn gweithio'n agos gydag Asiantaeth y Swyddfa Brisio i sicrhau bod newidiadau'n cael eu cyflwyno ar adeg pan fyddant yn gallu cael yr holl effaith a ddymunir. Y bwriad yw cyflwyno'r rhain tra bo rhestr ardrethu 2023 ar waith ac o bosibl cyn i Fil Cyllid Llywodraeth Leol (Cymru) sydd yn yr arfaeth, sef yr offeryn deddfwriaethol addas nesaf, gael y Cydsyniad Brenhinol.
54. Pe bai'r Senedd yn bwriadu deddfu darpariaethau tebyg mewn Bil gan y Senedd, ni fyddai'n gallu gwneud hynny heb gydsyniad Trysorlys EF, a hynny yn rhinwedd y cyfyngiad ym mharagraff 8 o Atodlen 7B i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, sef bod y ddarpariaeth yn rhoi/gosod swyddogaeth ar awdurdod a gedwir yn ôl.
55. Mae Cymal 11 yn galluogi swyddogion ardrethu yn LPS Gogledd Iwerddon i gael mynediad at wybodaeth a gedwir gan Swyddog Prisio a allai eu cynorthwyo i gyflawni eu swyddogaethau statudol. Mae gwybodaeth a gedwir gan Swyddog Prisio yn cynnwys gwybodaeth am hereditamentau a thalwyr ardrethi yng Nghymru. Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi nodau'r

darpariaethau o ran helpu swyddogion ardrethu yng Ngogledd Iwerddon i ddarparu prisiadau mwy cywir i dalwyr ardrethi a lleihau'r risg o golli refeniw.

56. Pe bai'r Senedd yn bwriadu deddfu darpariaethau tebyg mewn Bil gan y Senedd, byddent y tu allan i'w chymhwysedd gan eu bod yn estyn y tu hwnt i Gymru a Lloegr.
57. Mae Cymalau 12 a 13 yn sefydlu'r pyrth gwybodaeth angenrheidiol i alluogi gweithredu'r *Rhaglen Digiddeiddio Ardrethi Busnes*. Bydd y rhaglen yn cael ei gweithredu gan CThEF ledled Cymru a Lloegr, fel y gallwn elwa ar set ddata gysylltiedig bwerus, gan gynnwys data treth CThEF, na fyddem fel arall yn gallu cael mynediad atynt. Er mwyn cyflawni'r rhaglen, bydd rhai o ddarpariaethau'r Bil yn addasu swyddogaethau CThEF, drwy ei gwneud yn ofynnol iddynt rannu gwybodaeth ag awdurdodau lleol yng Nghymru. Byddai gwahaniaeth mewn dull gweithredu yn peri risg na fyddai talwyr ardrethi Cymru, awdurdodau bilio yng Nghymru, na Llywodraeth Cymru yn gallu elwa ar y rhaglen. Os na fyddwn yn cynnal ein hymwneud â datblygu'r rhaglen, efallai y bydd yn anos ac o bosibl yn gostus ac yn anymarferol ei hailestyn i Gymru yn ddiweddarach.
58. Pe bai'r Senedd yn bwriadu deddfu darpariaethau tebyg mewn Bil gan y Senedd, ni fyddai'n gallu gwneud hynny heb gydsyniad Trysorlys EF, a hynny yn rhinwedd y cyfyngiad ym mharagraff 8 o Atodlen 7B i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, sef bod rhai o'r darpariaethau'n rhoi/gosod swyddogaeth ar awdurdod a gedwir yn ôl.
59. Mae newidiadau yng Nghymal 15 yn gysylltiedig â chyfrifo'r lluosydd. Fe'u gwneir yn awr gan eu bod, yn rhannol, yn cywiro gwallau deddfwriaethol presennol ac yn sicrhau eglurder deddfwriaethol pellach. Byddai'n afresymegol gadael gwallau heb eu newid am fwy o amser nag sy'n angenrheidiol. Mae newidiadau penodol hefyd yn darparu ar gyfer gwell sicrwydd i awdurdodau lleol wrth gyflawni eu swyddogaeth filio, a hynny drwy alluogi gweithrediad lluosydd newydd mewn systemau TG yn gynharach. Mae hyn yn sicrhau y gall talwyr ardrethi yng Nghymru gael biliau amserol ac nad ydynt o dan anfantais o'u cymharu â thalwyr ardrethi yn Lloegr.
60. Mae Cymal 17 yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaethau sy'n ganlyniadol i'r Bil o ran Cymru. Mae'r pŵer hwn yn angenrheidiol er mwyn sicrhau eglurder y gyfraith.
61. Mae Cymal 19 yn galluogi Gweinidogion Cymru i gychwyn Cymalau: 10; 12; 13(2), (4) a (6) (a 13(1) i'r graddau y mae'n ymwneud â'r is-adrannau hynny); 15(3)(a), (c)(ii), (d) a (4) (a 15(1) i'r graddau y mae'n ymwneud â'r is-adrannau hynny); a pharagraffau 39(a), 46, 49(c) a (d), 50 a 53(a) o Ran 4 o'r Atodlen (a 17(1)(d) a 40 o'r Atodlen i'r graddau y maent yn ymwneud â'r paragraffau hynny), i sicrhau bod y cyfrifoldeb dros gychwyn y darpariaethau hyn yn aros yng Nghymru.

62. Mae newidiadau yn yr Atodlen yn ganlyniadol i'r newidiadau polisi a geisir mewn cymalau yn y Bil drwyddo draw. Mae'r newidiadau hyn yn angenrheidiol er mwyn sicrhau eglurder y gyfraith.
63. Cyflwynwyd y newidiadau uchod ar gais Llywodraeth Cymru, gan gydnabod pwysigrwydd cyflwyno'n brydlon a bod cysondeb trawsffiniol yn fuddiol i dalwyr ardrethi ac i Asiantaeth y Swyddfa Briso.
64. Cydnabyddir y byddai rhai darpariaethau eraill yn y Bil yn ddymunol ar gyfer Cymru, heb yr un effaith ar dalwyr ardrethi pe baent yn cael eu gweithredu'n ddiweddarach. Cydnabyddir y byddai anghysondebau rhwng y ddwy system ardrethu pe na baent yn cael eu cyflwyno yn unol â'r Bil. Fodd bynnag, nodwyd mai bach iawn yw'r risg y byddai'r darpariaethau hyn yn cael effaith negyddol ar dalwyr ardrethi yn y cyfnod pan fo amrywiad rhwng y ddwy system. Nodwyd ei bod yn addas ystyried cynnwys y rhain mewn Bil gan y Senedd yn y dyfodol. O ganlyniad, ni cheisiwyd eu cymhwyso i Gymru yn y Bil, ac nid oes angen Cynnig Cydsyniad Deddfwriaethol ar eu cyfer.

Goblygiadau ariannol

65. Nid oes unrhyw gostau'n gysylltiedig â'r Bil.
66. Mae Llywodraeth y DU yn bwriadu darparu rhyddhadau newydd ar ôl i'r Bil gael ei basio, a bydd manylion y rhain yn cael eu nodi mewn is-ddeddfwriaeth. Mae Llywodraeth Cymru yn aros am ragor o wybodaeth am unrhyw gyllid canlyniadol a fyddai'n deillio o gynlluniau o'r fath, maes o law.

Casgliad

Fy marn i yw ei bod yn briodol ymdrin â'r darpariaethau hyn yn y Bil hwn gan Lywodraeth y DU, a hynny er mwyn sicrhau nad yw talwyr ardrethi yng Nghymru o dan anfantais o'u cymharu â thalwyr ardrethi yn Lloegr. Mae natur ryng-gysylltiedig systemau Cymru a Lloegr a rôl drawsffiniol Asiantaeth y Swyddfa Briso hefyd yn rhesymau dros fwrw ymlaen â'r ddarpariaeth ynghylch rhannu gwybodaeth â thalwyr ardrethi ar yr un pryd ac yn yr un offeryn deddfwriaethol. Bydd y *Rhaglen Digiddeiddio Ardrethi Busnes* yn darparu gwybodaeth well i bawb perthnasol er mwyn sicrhau systemau treth mwy effeithlon ac effeithiol a byddai'n anodd cyflawni hyn ar sail Cymru yn unig. Gofynnir am gydsyniad y Senedd i ymdrin â darpariaethau yng Nghymalau 1, 3, 10, 11, 12, 15, 17 a 19 a'r Atodlen (ac eithrio paragraffau 49 a 50) drwy'r Bil hwn gan Lywodraeth y DU. Serch hynny, bydd angen ystyried ymhellach bwerau dirprwyedig yng Nghymal 13 a pharagraffau 49 a 50 o'r Atodlen. Tra mae'r materion hyn yn parhau i gael eu hystyried, ni allaf eto argymhell bod y Senedd yn cydsynio i'r Bil yn ei gyfanrwydd.

Rebecca Evans AS
Y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol
11 Ebrill 2023